

LITURGIA EUCHARISTIE IV. – dejiny EM

Pôvod EM treba hľadať v gestách a modlitbe samého Krista pri Poslednej večeri, keď vzal chlieb a kalich s vínom, vzdával vďaky a lámal chlieb a dával ho svojim učeníkom so slovami: „*Vezmite a jedzte: toto je moje telo*“, a keď im podával kalich so slovami „*Pite z neho ... toto je moja krv*“ a prikázal im: „*Toto robte na moju pamiatku.*“ Pán Ježiš chcel, aby sa tieto gestá a slová opakovali až do skončenia sveta. Cirkev postupne usporiadala slávenie Eucharistie tak, aby zodpovedalo gestám a slovám prvej svätej omše.

Názov EM bol rôzny. Už v spise Didaché (120) sa v poznámke o nedeľnej bohoslužbe popri starom názve „*lámanie chleba*“ objavil aj novší názov „*vzdávanie vďaky*“.

I. Eucharistická modlitba v čase apoštolov

Základ položil sám Ježiš Kristus, keď slávil prvú svätú omšu pri Poslednej večeri. Bola to naozaj vznešená a historická chvíľa, keď pri požívaní veľkonočného baránka Kristus ustanovuje obeť Nového zákona: Je tu telo a krv toho, ktorý na druhý deň bude obetným Baránkom na kríži. Úkon premenenia chleba a vína na Kristovo telo a krv pri tomto obrade bol sviatostným úkonom: chlieb sa stáva telom, ktoré sa obetuje za nás, a víno krvou novej a večnej zmluvy.

Najstaršie písané svedectvo o ustanovení Eucharistie pochádza od svätého Pavla, ktorý písal Prvý list Korint'anom okolo roku 57. Vo všetkých svedectvách, zaznievajú slová *dobrorečil, vzdával vďaky*. Apoštoli si pamätali, ako Ježiš ustanovil Eucharistiu. Isté je, že Eucharistia sa v ich časoch už slávila. V Skutkoch apoštolov sa na troch miestach hovorí o „*lámaní chleba*“: „*Vytrvalo sa zúčastňovali na učení apoštolov a na bratskom spoločenstve, na lámaní chleba a na modlitbách*“ (Sk 2,42). Slová ustanovenia si predstavení slávenia odovzdávali ústne. Omša sa slávila po domoch.

Máme aj svedectvo v Sk 20,7nn, kde ide o slávenie Eucharistie v Troade. Tu je aj dôkaz, že kresťania slávil nedeľu ako deň Pána - „*v prvý deň týždňa*“. Zároveň z toho vyplýva, že kresťania sa už odlúčili od synagógy a Eucharistiu spájajú s Božím slovom. Tento zlom nastal prenasledovaním kresťanov v roku 44.

Postupne sa vytvárala ďakovná modlitba, ktorá obojnila slová ustanovenia Eucharistie. Ďakovná modlitba sa začínala výzvou predsedajúceho stolujúcim, ktorá sa už v tomto období ustálila v dvoch zvolaniach: *Sursum corda* (Hore srdcia) a *Gratias agamus* (Vzdávajme vďaky).

V spise *Didaché* sa výslovne zdôrazňuje slobodné formulovanie ďakovnej modlitby. Premenenie vína sa veľmi skoro spojilo s premenením chleba, ktoré sa konalo na začiatku, a tak slová ustanovenia vytvorili jedinú správu o ustanovení Eucharistie, podľa slov apoštola Pavla: „*A tak vždy, keď budete jesť tento chlieb a piť tento kalich, zvestujete Pánovu smrť, kým nepríde*“ (1 Kor 11,26). Ďakovná modlitba čiže eucharistická modlitba sa obohacovala a ustalovala. S rastúcim počtom kresťanov sa však javila potreba zmeniť charakter domáceho zhromaždenia pri stole, čím kresťanské zhromaždenie stratilo rás hostiny. Bohoslužobný priestor sa musel zväčšiť a v cirkevnej obci sa mohla konať iba jediná Eucharistia. A keď odpadla večerná hostina, svätá omša sa postupne preniesla na rannú hodinu. Veď Kristus vstal z mŕtvych v nedeľu pred východom slnka. A keďže kresťanstvo nebolo verejne uznaným náboženstvom, ako najvhodnejší sa ukazoval čas pred pracovnou dobou. O tom písal okolo roku 112 Plinius Mladší, miestodržiteľ v Bytínii, že kresťania mali vo zvyku v určitý deň pred svitaním zhromaždiť sa a striedavo spievať hymnus Kristovi, svojmu Bohu.

2. Eucharistická modlitba v 2. storočí

Z tohto obdobia už máme jasnejšie svedectvá o eucharistickej modlitbe. Okolo roku 150 svätý Justín píše v Ríme svoju prvú *Apológiu*, v ktorej hovorí: Eucharistiou „nepožívame ako obyčajný chlieb a ako obyčajný nápoj. Ale ako sa náš Spasiteľ Ježiš Kristus stal skrze Božie Slovo človekom a pre našu spásu mal telo a krv, tak sme poučení, že aj tento pokrm, nad ktorým sa v modlitbe, obsahujúcej jeho slová, vzdávali vďaky a ktorým sa po premenení živí naša krv a naše telo, je telom a krvou vteleného Ježiša...“ (hl. 66). „A ako sme už povedali, po modlitbe sa prinesie chlieb, víno a voda. Predstavený sa s veľkou vrúcnosťou modlí a vzdáva vďaky a ľud zvolá „Amen“ (hl. 67). Keď predstavený dokončí modlitby a ďakovanie, všetok prítomný ľud zvolá: „Amen“. Amen je hebrejské slovo a znamená: „Nech sa stane!“ (hl. 65). Z týchto slov je jasné, že premenenie bolo olemované dlhšou modlitbou, ktorú si voľne skladal sám biskup. Pomaly sa však niektoré formy vďakyvzdávania zaužívali, najmä tie, čo zložili význačnejšie osobnosti.

3. Eucharistická modlitba v 3. storočí

Najdôležitejším dokumentom je po grécky písaný spis *Apoštolské tradície* od sv. Hypolita, ktorý vznikol okolo roku 215. V tomto spise je úplná EM. EM sa začína slovami: „*Pán s vami.*“ „*I s duchom tvojím.*“ „*Hore srdcia.*“ „*Máme ich u Pána.*“ „*Vzdávajme vďaky Pánovi.*“ „*Tak sa sluší a patrí.*“

Táto modlitba nie je jedinou modlitbou pre Eucharistiou, sám Hypolit si želá, aby ju pokladali iba za vzor. Stále sa totiž tvorili nové modlitby. Hypolitova modlitba je celkom kristologická – zameraná na Krista. Je veľmi vzácne, že v novom misáli ju máme ako základ pre Druhú EM. Vrátili sme sa k liturgickému textu 3. stor. a zistujeme, že naša viera a viera kresťanov začiatkom tretieho storočia v Eucharistiou je tá istá. Aké je krásne, že aj my dnes hovoríme s kresťanmi 3. stor.: Pán s vami. I s duchom tvojím. Hore srdcia! Máme ich u Pána!

BS, kiežby sme tieto slová vyslovovali vždy s plnou vážnosťou a kiežby náš život bol v súlade s tým, čo v nich vyznávame. Amen.